

EXPEDITIO

Centar za održivi prostorni razvoj
Pošt. fah 85, 85330 Kotor, Crna Gora
t. 032 302 520; f. 032 302 521
office@expeditio.org | www.expeditio.org

Reg. broj: P-39-18
12.07.2018.
mjesto: Kotor

Ministarstvo kulture
Njegoševa bb
81250 Cetinje
e-mail: kabinet.kultura@mku.gov.me

Komentari, primjedbe i sugestije na Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti kulturnih dobara

Poštovani/e,

Na osnovu Javnog poziva o Nacrtu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti kulturnih dobara, objavljenog 30.05.2018. godine na internet stranici Ministarstva kulture, dostavljam Vam naše komentare, primjedbe i sugestije.

Shodno javnom pozivu za *Predlaganja kandidata za člana Radne grupe za izradu Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti kulturnih dobara* nevladine organizacije EXPEDITIO i Društvo prijatelja bokeške baštine su 07.09.2017. godine predložile Aleksandru Kapetanović, arhitekticu konzervatorku, za članicu Radne grupe.

Rješenjem broj 01-3065 od 21.09.2017. godine ministar kulture je obrazovao Radnu grupu, čiji je zadatak je bio *“izrada teksta Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti kulturnih dobara”*, a u čijem sastavu je kao predstavnica nevladinih organizacija bila Aleksandra Kapetanović.

Iznosimo na početku komentare vezano za **suštinu i proces rada na izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti kulturnih dobara** (u daljem tekstu Zakona):

- Kao povod za izmjenu i dopunu Zakona u obrazloženju Rješenja navedeno je samo slijedeće: *“Akcionim planom za sprovođenje Programa razvoja kulture u 2017. godini predviđena je izrada Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti kulturnih dobara, za IV kvartal tekuće godine.”*

Još na prvom sastanku Radne grupe, koji je održan 4. oktobra 2017. godine, predstavnica nevladinih organizacija iznijela je stav da je neophodno da se prije kretanja u proces izmjena i dopuna Zakona **jasno definišu razlozi za izmjene i dopune**, tj. da je **neophodno da se uradi analiza stanja na polju zaštite kulturne baštine u Crnoj Gori**; da se analizira do čega je doveo postojeći zakonski okvir; da se analizira institucionalna

organizacija, koja je pokazalo se veoma degradirana izmjenama koje su sprovedene nakon usvajanja važećeg Zakona iz 2010. godine (posebno funkcionisanje područnih jedinica/odjeljenja u Kotoru); da se analizira stanje vezano za kadrove, ljudske resurse i edukaciju na ovom polju kao i ukupno stanje kulturne baštine (a o **izuzetno lošem stanju zaštite kulturne baštine u Crnoj Gori** govori prije svega alarmantno stanje Prirodnog i kulturno-istorijskog područja Kotora, koje je kulturno dobro od međunarodnog značaja i nalazi se na UNESCO-voj Listi Svjetske baštine, na što jasno ukazuju Odluke Komiteta za Svjetsku baštinu posljednjih godina kao i Akcioni plan za ovo Područje koji je usvojila Vlada Crne Gore u februaru 2017.).

Sve ove informacije trebalo bi da posluže kao **osnova za izmjenu Zakona**. Jedino na osnovu postojanja takvih ulaznih podataka, njihove analize i jasno definisane vizije i strategije za unapređenje stanja mogle bi se uraditi izmjene Zakona koje bi zaista vodile ka **unapređenju sistema zaštite kulturne baštine u Crnoj Gori**.

Potvrda da je neophodno bilo raditi na ovaj način nalazi se i u samom *Akcionom planu za sprovođenje Programa razvoja kulture u 2017. godini*, gdje je navedeno da se *“normativni aspekt sastoji posebno u analizi učinka postojećih propisa i od značaja je za dalje funkcionisanje ključnih segmenata kulturnog sistema”*, kao i da su uz *“unapređenje pravnog okvira, reorganizacija institucionalnog okvira bitni činioci ostvarivanja razvojnog prioriteta”*.

- Sem neophodnog usaglašavanja Zakona sa direktivama Evropske unije, koje i nije od samog početka u cjelini jasno predočeno članovima Radne grupe, ostale **promjene Zakona uglavnom nisu suštinske, ne tretiraju ključne probleme veoma lošeg stanja zaštite kulturne baštine u Crnoj Gori** i ne vode njegovom rješavanju i unapređenju.

Takođe, smatramo da **usaglašavanje Zakona sa novim Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata** iz 2017.godine, protiv kojeg je bila cjelokupna stručna i laička javnost, svakako ne doprinosi unapređenju stanja zaštite kulturne baštine u Crnoj Gori.

- Jedan od suštinskih problema vezano za zaštitu kulturne baštine u Crnoj Gori je taj što **ne postoji jasna vizija i strategija razvoja sistema zaštite, a očigledno ni iskrena volja za unapređenjem tog sistema**. Zbog toga, na žalost, ni izmjene koje ne sagledavaju sistem u cjelini, već samo pojedne segmente, ne mogu voditi za suštinskom unapređenju sistema.
- **Radna grupa** koja je formirana, iako je na samom početku na predlog predstavnice nevladinih organizacija kao i drugih članova proširena sa članovima iz institucije iz Kotora i arheologom, ipak nije imala dovoljan broj kompetentnih članova sa iskustvom neophodnim za veoma složeni i zahtjevni zadatak izmjene i dopune Zakona.

Uz prethodno iznijeto navodimo i **generalne komentare koji su iznijeti i napismeno dostavljeni članovima Radne grupe 28. februara 2018. godine, ali koji, sem sugestije vezano za konzervatorski projekat, nisu uzeti u obzir:**

- *Smatramo da bi ovim Zakonom trebalo da tretiramo cijelu kulturnu baštinu u Crnoj Gori, a ne samo kulturna dobra. Posebno imajući u vidu da proces „valorizacije” toliko sporo ide, i da posljednjih godina imamo jako mali broj novih registrovanih kulturnih dobara, smatramo da je taj segment kulturne baštine koji još nije zaštićen u velikoj opasnosti (posebno imajući u vidu sve promjene i neizvjesnosti koje nosi novi Zakon o planiranju prostora) tako da je naš predlog da ovaj zakon treba da tretira cijelu kulturnu baštinu. Naš je predlog da naziv zakona bude Zakon o zaštiti kulturne baštine. Analizirajući zakone iz drugih zemalja (Italija, Slovenija, Hrvatska, Srbija) i koncept zakona iz Slovenije „Zakon o varstvu kulturne dediščine” je po našem mišljenju najbolji jer baš tretira cijelu baštinu – dediščinu*

- Zakonom bi smatramo trebalo **predvidjeti izradu Strategije zaštite kulturne baštine Crne Gore**
- Predlažemo da dodamo **izradu Planova i programa održavanja** (nakon člana 75.)
- Pošto imamo **Zakon o planiranju prostora i izgradnji objekata koji je donijet skoro, a koji je veoma problematičan**, smatramo da je neophodno u ovom Zakonu:
  - **detaljno i jasno razradimo segment vezano za sadržaj i proceduru donošenja Studija zaštite** (posebno za Prostorni plan i Plan generalne regulacije)
  - **jasno definišemo što podrazumijeva konzervatorski projekat** (da napravimo razliku za pokretna i nepokretna kulturna dobra) i kakav je **odnos tog konzervatorskog projekta prema idejnom i glavnom projektu koji su definisani u Zakonu u planiranju**
  - **jasno definišemo obavezu i proceduru donošenja konzervatorskih uslova** (da ti uslovi moraju biti sastavni dio UT uslova, i da se UT uslovi tek na osnovu njih mogu definisati.. možda da se uvede i rok važenja konzervatorskih uslova s obzirom da se stanje na kulturnim dobrima mijenja. Svakako prilikom definisanja sadržaja Studija zaštite treba imati u vidu da konzervatorski uslovi ne mogu biti dio Studija zaštite već moraju da se traže za za svako kulturno dobro pojedinačno)

I na kraju navodimo i **specifične primjedbe predstavnice nevladinih organizacija koje su već bile iznijete u vidu predloga Radnoj grupi ali nisu prihvaćene:**

- Predlozi za izmjene **članova 19 – Inicijativa za uspostavljanje zaštite i 20 – Prethodna zaštita**, koji su podrazumijevali pojašnjenje i povezivanje ovih procesa, skraćenje rokova, kao i to da **podnošenje inicijative za zaštitu treba automatski da podrazumijeva prethodnu zaštitu** nisu prihvaćeni.
Smatramo da je ovo veliki problem i da ovako nejasno definisani procesi vezano za inicijativu za uspostavljanje zaštite i uspostavljane prethodne zaštite ostavljaju prostor da i u buduću imamo potpuno neefikasan sistem zaštite kulturne baštine koja nije još zaštićena kao kulturno dobro i posebno baštine kojoj prijete rizik od uništenja. Kao primjer samo navodimo slučaj Hotela Durmitor na Žabljaku, za koji je EXPEDITIO 17.04.2013. podnio inicijativu za uspostavljanje zaštite i koja je prihvaćena od strane Uprave za zaštitu kulturnih dobara 6.09.2013., nakon čega je podnijeta i inicijativa za prethodnu zaštitu 19.04.2018. godine, da bi u maju 2018. Hotel Durmitor bio srušen. Nespremnost predstavnika Ministarstva kulture i nadležnih institucija da prihvate predloge za ovakve ključne i suštinske izmjene govori o tome da istinski ne postoji spremnost za unapređenje sistema zaštite.
- U nacrtu izmjena i dopuna Zakona predviđena je izmjena **člana 73 – Obilježavanje kulturnih dobara** dodavanjem novih stavova:
  - (3) *Zaštitni znak na kulturnim dobrima sadrži naziv na crnogorskom jeziku i latiničnom pismu, a pored toga može sadržati i naziv na drugom jeziku i pismu.*
  - (4) *Grb i zastava Crne Gore sastavni su dio zaštitnog znaka kulturnog dobra na način kojim se afirmiše ugled i dostojanstvo Crne Gore.*
  - (5) *Zaštitni znak na kulturnim dobrima ne smije sadržati službene nazive drugih država i njihova obilježja.*

Za ove izmjene jasno je iznijeto kako na sastanku Radne grupe tako i napismeno da **nisu prihvatljive.**

- U nacrtu izmjena i dopuna Zakona predviđena je izmjena **člana 91 - Plan upravljanja nepokretnim kulturnim dobrom** na slijedeći način:

(5) Izradom Plana upravljanja rukovodi Ministarstvo i sprovodi se kroz učešće svih subjekata uključenih u upravljanje kulturnim dobrom.

(6) Plan upravljanja donosi Ministarstvo, uz prethodno mišljenje Uprave.

dok je predlog predstavnice nevladinih organizacija bio:

(5) Izrada plana upravljanja sprovodi se kroz **participativni proces**. Proces izrade, implementacije i monitoring sprovođenja plana upravljanja ostvaruje se kroz učešće svih aktera uključenih u upravljanje kulturnim dobrom.

(6) Plan upravljanja donosi vodeća organizacija primarnog sistema upravljanja, uz saglasnost Ministarstva/ Uprave.

- U nacrtu izmjena i dopuna Zakona predviđena je izmjena **člana 103 – Konzervatorski projekat** vezano za izradu konzervatorskog projekta za nepokretno kulturno dobro na slijedeći način:

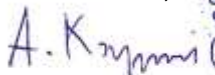
(4) U slučaju iz stava 3 ovog člana **privredno društvo, pravno lice odnosno preuzetnik koji ima licencu za izradu tehničke dokumentacije u skladu sa zakonom koji uređuje izgradnju objekata, mora angažovati i ustanovu, odnosno lice iz stava 2 ovog člana.**

dok je predlog predstavnice nevladinih organizacija bio:

(4) U slučaju iz stava 3 ovog člana **ustanova, odnosno pravno lice iz stava 2 ovog člana moraju imati, ili angažovati druga pravna lica koja imaju, licence za izradu tehničke dokumentacije u skladu sa zakonom koji uređuje izgradnju objekata.**

Svakako cijenimo i podržavamo prakse da predstavnici nevladinih organizacija budu uključeni kao članovi radnih grupa u procese izmjena zakona. Međutim, ako ti procesi nisu u osnovi dobro postavljeni, ako u radnim grupama nema dovoljno kompetentnih članova, ako ne postoje analize stanja ni jasno definisani razlozi za izmjene zakona, ali prije svega ako ne postoji iskrena volja i spremnost za unapređenje stanja ni definisana strategija u tom pravcu, tada na žalost ni rezultati ovih procesa koji samo ispunjavaju formu ne mogu biti dobri. Takav je slučaj i sa izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti kulturnih dobara.

S poštovanjem, u ime EXPEDITIO,

Aleksandra Kapetanović, arhitektica konzervatorka

Biljana Gligorić, arhitektica

Tatjana Rajić, arhitektica

